

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ (ПУЕТ)
Кафедра міжнародної економіки та
міжнародних економічних відносин

Л. С. Франко, Ю. О. Єжелей

ПРОГРАМА

ТА МЕТОДИЧНІ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

з організації та проходження виробничої
практики здобувачами вищої освіти 1 курсу
ступеня бакалавра спеціальності 051 Економіка
освітньої програми «Міжнародна економіка»

Полтава
ПУЕТ
2024

Автори: *Л. С. Франко*, ст. викладач кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин Полтавського університету економіки і торгівлі;
Ю. О. Єжелей, асистент кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин Полтавського університету економіки і торгівлі.

Рецензенти: *В. В. Гончаренко*, д-р екон. наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин Харківського національного університету імені В. Каразіна;
А. О. Пантелеймоненко, д-р екон. наук, професор, професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Рекомендовано до видання, розміщення в електронній бібліотеці та використання в освітньому процесі на засіданні вченої ради ПУЕТ, протокол № 11 від 29 вересня 2023 р.

Франко Л. С.

Програма та методичні рекомендації з організації та проходження виробничої практики здобувачами вищої освіти 1 курсу ступеня бакалавра спеціальності 051 Економіка освітньої програми «Міжнародна економіка» / Л. С. Франко, Ю. О. Єжелей. – Полтава : ПУЕТ, 2024. – 30 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).

Відповідальні за зміст навчально-методичного видання автори, рецензенти та завідувач кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин *В. Ю. Стрілець*

Повне чи часткове відтворення, тиражування, передрук та розповсюдження цього видання без дозволу Полтавського університету економіки і торгівлі» **ЗАБОРОНЕНО**

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Організація проведення виробничої практики	6
Програма виробничої практики	9
Підведення підсумків виробничої практики	11
1. Складання та оформлення звіту з практики	11
2. Захист звіту.....	18
3. Критерії оцінювання результатів виробничої практики	19
Список рекомендованих інформаційних джерел	21
Додатки.....	23

ВСТУП

У забезпеченні якості освітнього процесу закладів вищої освіти одним із ключових аспектів є виробнича практика студентів. Для спеціальності 051 Економіка освітньої програми «Міжнародна економіка» виробнича практика передбачає вивчення широкого спектра дисциплін економічного спрямування та стає необхідним етапом професійної підготовки майбутніх економістів. У контексті законодавства України, виробнича практика для здобувачів вищої освіти спеціальності 051 Економіка освітньої програми «Міжнародна економіка» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти є важливим елементом формування їх професійних навичок і підготовки до майбутньої кар'єри. Під час проходження практики здобувачі вищої освіти отримують можливість практичного застосування здобутих знань і навичок, ознайомлюються з реальними сценаріями економічної діяльності на міжнародному рівні та відпрацьовують практичні навички вирішення завдань, які відповідають їхній майбутній професійній спрямованості.

Виробнича практика для здобувачів першого (бакалаврського) рівня, першого року навчання триває сім тижднів. Практична підготовка здобувачів закладів вищої освіти є обов'язковою компонентою процесу підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 051 Економіка освітньої програми «Міжнародна економіка» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, яка реалізується у Полтавському університеті економіки і торгівлі та є обов'язковою складовою навчального плану. Згідно з освітньою програмою «Міжнародна економіка», виконання практики сприяє розвитку у здобувачів вищої освіти таких загальних і спеціальних компетентностей:

ЗК 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 04. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК 02. Здатність здійснювати професійну діяльність відповідно до чинних нормативних і правових актів.

СК 10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

ПРН 03. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.

ПРН 04. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

ПРН 12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань і змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПРН 15. Демонструвати базові навички креативного і критичного мислення у дослідженнях і професійному спілкуванні.

ПРН 20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами.

ПРН 21. Уміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз і синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПРН 23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.

Проходження виробничої практики передбачає ознайомлення здобувачів вищої освіти з прикладами кращого вітчизняного і зарубіжного досвіду ведення підприємницької діяльності; набуття основних практичних умінь і навичок виконання посадових обов'язків; з'ясування змісту основних робочих процедур професійної діяльності на певній посаді; формування необхідних фахівцю ділових якостей (пунктуальності, ініціативності, умінь формулювати та висловлювати власні думки, здатності до роботи в колективі тощо). Виробнича практика – це перша сходинка у кар'єрі кожного здобувача вищої освіти, неоціненний досвід, основа для подальшого професійного зростання.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Метою виробничої практики є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними принципами та концепціями міжнародної економіки, закріплення і розширення теоретичних знань, які вони отримали у процесі вивчення базових дисциплін спеціальності. Практика спрямована на формування початкових практичних навичок, необхідних для успішного функціонування у сфері міжнародної економіки.

Завданнями виробничої практики є:

- закріплення і систематизація знань, отриманих під час вивчення базових дисциплін, що стосуються міжнародної економічної діяльності;
- набуття практичних навичок зі збору, аналізування та систематизації інформаційних матеріалів, пов'язаних із сучасними умовами ведення міжнародної економічної діяльності.

Відповідно до освітньої програми здобувачів вищої освіти спеціальності 051 Економіка освітньої програми «Міжнародна економіка» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за результатами виробничої практики здобувачі вищої освіти повинні:

знати: основні поняття, принципи та методи організації виробничої діяльності в контексті міжнародної економічної діяльності;

уміти: застосовувати базові фахові знання для розв'язання завдань, пов'язаних із міжнародною економікою, на початковому рівні.

Базами виробничої практики для здобувачів вищої освіти I курсу спеціальності 051 Економіка освітньої програми «Міжнародна економіка» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти є вітчизняні підприємства й організації всіх форм власності та організаційно-правових форм бізнесу, які здійснюють міжнародну діяльність; спільні підприємства з іноземними інвестиціями; зарубіжні компанії (корпорації) та їх філії (представництва) в Україні; організації та установи, діяльність яких пов'язана з міжнародною економічною діяльністю. В окремих випадках за погодженням завідувача кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин та директора Центру зв'язків з виробництвом університету передбачається проходження практики у дистанційному форматі.

Бази практики мають відповідати вимогам професійного призначення і створювати умови для формування знань і умінь фахівця в межах програми підготовки здобувача вищої освіти зі спеціальності 051 Економіка освітньої програми «Міжнародна економіка» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

З базами практики заклад вищої освіти завчасно укладає договори на її проведення. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Здобувачі вищої освіти після проходження практики на підприємстві (організації, установі) мають подати на кафедру звіт із проходження практики, лист із відмітками про проходження практики (додаток А) та відгук керівника практики від бази практики (додаток Б).

Під час проходження виробничої практики здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- перед початком практики отримати від керівника практики від кафедри необхідний інструктаж, ознайомитись із календарним планом і графіком практики, отримати консультації щодо порядку оформлення звіту з практики;
- сповістити керівника практики від кафедри про базу проходження виробничої практики;
- своєчасно розпочати і завершити процес проходження практики;
- дотримуватись графіка проходження практики та бюджету часу передбаченого програмою виробничої практики;
- надавати у Центр зв'язків з виробництвом, Навчально-науковий інститут денної освіти, на кафедру інформацію про випадки, коли з непередбачених обставин, підприємство не може забезпечити належний режим проходження виробничої практики;
- пройти вхідний інструктаж з охорони праці та техніки безпеки і дотримуватися цих правил протягом практики;
- повністю виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками керівника;
- освоїти прийоми та методи аналітичної роботи, навички роботи з документами, технічними засобами обробки інформації у відповідних сферах зовнішньоекономічної діяльності;
- своєчасно підготувати звіт про виконання програми виробничої практики, оформити його за встановленою формою та захистити.

Функції та обов'язки керівника практики від кафедри:

- брати участь у підготовці навчально-методичної документації з організації та проведення практики;
- забезпечувати проведення всіх організаційних заходів з підготовки та проходження практики;
- надавати консультації здобувачам вищої освіти під час проходження виробничої практики;

- приймати і перевіряти звіти здобувачів вищої освіти з практики, надавати відгук про їхню роботу;
- приймати заліки за результатами проходження виробничої практики;
- звітувати завідувачу кафедри про проведення виробничої практики із зауваженнями і пропозиціями щодо поліпшення умов проходження виробничої практики здобувачами вищої освіти.

Етапи виробничої практики

Виробнича практика здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти складається з 4-х взаємопов'язаних етапів:

1. Підготовка теоретичної бази дослідження міжнародних економічних відносин, що сприяє синтезу всього комплексу знань, умінь і навичок, які здобувач вищої освіти отримав під час бакалаврського циклу освіти.

2. Практичне застосування здобутих знань у реальних умовах, що включає участь у проєктах, стажування в компаніях або установах, де здобувачі вищої освіти мають змогу застосувати свої теоретичні знання на практиці.

3. Аналітична діяльність – отримання навичок і компетенцій аналітичної діяльності у сфері міжнародних економічних відносин (виконання завдань дистанційного курсу – для дистанційної форми проходження виробничої практики).

4. Підготовка та захист звіту з практики – представлення результатів практичної та аналітичної діяльності, оформлення письмового звіту, створення та проведення презентації отриманих результатів.

Науковий керівник надає консультації з проблемних питань, що виникли у здобувачів вищої освіти під час проходження виробничої практики згідно з графіком оприлюдненим на сайті кафедри.

На початку виробничої практики здобувач вищої освіти обирає базу практики, а саме: вітчизняні підприємства й організації всіх форм власності та організаційно-правових форм бізнесу, які здійснюють міжнародну діяльність; спільні підприємства з іноземними інвестиціями; зарубіжні компанії (корпорації) та їх філії (представництва) в Україні; організації й установи, діяльність яких пов'язана з міжнародною економічною діяльністю. У разі неможливості проходження виробничої практики фактично на підприємстві, установах та організаціях здобувач вищої освіти має змогу пройти її дистанційно,

використовуючи як базу практики транснаціональну компанію з рейтингу Global Fortune 500 відповідно до номера здобувача вищої освіти у списку групи.

Складання звіту з виробничої практики. За результатами проходження виробничої практики здобувач вищої освіти складає звіт, зміст якого відображає Програма виробничої практики.

У звіті здобувач вищої освіти описує організаційну структуру і види діяльності підприємства-бази практики, керуючись змістом нижченаведених основних програмних питань. За погодженням із керівником практики від університету і завідувачем кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин можлива конкретизація і модифікація завдань з урахуванням специфіки діяльності підприємства, організації, установи, що підтверджується витягом із протоколу засідання кафедри.

Деталізація та подальша конкретизація питань, що утворюють зміст програми практики здійснюються під час проведення індивідуальних консультацій з керівниками практики.

За кожним з розділів програми практики необхідно стисло описати зміст процесів і явищ, що відбуваються у сфері бізнесу та конкретизувати їх стосовно підприємства, яке є базою практики.

ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

У період проходження практики здобувачі вищої освіти мають закріпити теоретичний матеріал, виявити знання та навички щодо систематизації отриманої інформації, аналізування загальних тенденцій розвитку об'єкта дослідження тощо.

Бюджет та розподіл часу виробничої практики здобувачів вищої освіти 1 курсу спеціальності 051 Економіка освітньої програми «Міжнародна економіка» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

№	Назва розділів програми виробничої практики	Кількість днів
1	Загальна характеристика підприємства (організаційно-правова і галузева специфіка діяльності)	3
2	Характеристика господарських процесів підприємства	4
3	Організація роботи структурних підрозділів підприємства	4

Продовж. бюджету та розподілу часу виробничої практики

№	Назва розділів програми виробничої практики	Кількість днів
4	Міжнародна економічна діяльність сучасного підприємства	4
5	Інноваційна та науково-дослідна діяльність суб'єкта міжнародних економічних відносин	4
6	Інтеграція вітчизняного підприємства у європейський економічний простір	4
7	Крос-культурні комунікації в міжнародному бізнесі	4
8	Соціальні медіа як спосіб просування бізнесу на зарубіжних ринках	4
9	Сучасні умови конкурентного середовища підприємницької діяльності	4
Разом		35

Розділ 1. Загальна характеристика підприємства (організаційно-правова та галузева специфіка діяльності)

Історія розвитку підприємства. Порядок становлення і сучасний стан підприємства. Установчі документи підприємства. Організаційна культура, правила внутрішнього розпорядку підприємства.

Розділ 2. Характеристика господарських процесів підприємства

Виробничі приміщення (їх кількість, виробниче призначення). Види продукції, які виробляє та експортує підприємство. Сировина для виробництва продукції (вітчизняна чи імпортована). Основні види діяльності підприємства.

Розділ 3. Організація роботи структурних підрозділів підприємства

Наявні структурні підрозділи (відділи) підприємства. Основні функції підрозділів (відділів) підприємства. Основні завдання спеціалістів відповідно до видів роботи, що ними виконуються на підприємстві. Структура та зміст основних документів, які опрацьовують спеціалісти підрозділів (відділів) підприємства (бухгалтерська, фінансова та інша звітність підприємства).

Розділ 4. Міжнародна економічна діяльність сучасного підприємства

Форма виходу підприємства на зовнішній ринок. Основні зарубіжні партнери підприємства. Основні функції відділу зовнішньоекономічних зв'язків (чи спеціаліста з зовнішньоекономічних зв'язків). Зовнішньоекономічні контракти і документи, які їх супроводжують

Розділ 5. Інноваційна та науково-дослідна діяльність суб'єкта міжнародних економічних відносин

Матеріально-технічна база підприємства. Найвне обладнання підприємства (країна його походження). Нові технології, які використовуються у виробничому процесі. Торгова марка та бренд-нейм підприємства. Новий вид продукції чи послуг. Витрати на НДДКР в країні базування підприємства, у галузі.

Розділ 6. Інтеграція вітчизняного підприємства у європейський економічний простір

Особливості роботи інституцій ЄС. Спільна міжнародна політика і стратегії розвитку країн ЄС. Нормативно-правові акти, які регламентують і регулюють діяльність підприємств у країнах ЄС. Умови ведення бізнесу в країнах ЄС. Здійснення широкомасштабних проєктів в ЄС.

Розділ 7. Крос-культурні комунікації в міжнародному бізнесі

Види, форми, методи крос-культурних комунікацій. Моделі світових ділових культур. Етика і діловий протокол у різних бізнес-культурах. Мультикультурний персонал підприємства. Переговори як засіб подолання крос-культурних бар'єрів.

Розділ 8. Соціальні медіа як спосіб просування бізнесу на зарубіжних ринках

Соціальні мережі та їх використання в міжнародному бізнесі. Соціальні медіа як спосіб формування мережі ділових і професійних контактів. Зв'язки з громадськістю та реклама у соціальних мережах. Визначення і формування цільової аудиторії комунікаційної політики підприємства на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Конкуренція в галузі функціонування підприємства. Основні компанії-конкуренти на внутрішньому і зовнішньому ринку. Основні товари-конкуренти і товари-замінники. Цінова політика підприємства. Державна політика у сфері регулювання конкуренції.

ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

1. Складання та оформлення звіту з практики

Результати проходження практики мають бути представлені у формі звіту. У звіті систематизовано викладаються одержані здобувачем вищої освіти під час проходження практики знання і вміння, опи-

суються програмні питання і здійснюється вирішення поставлених завдань. Звіт з виробничої практики здобувача вищої освіти 1 курсу за спеціальністю 051 Економіка освітньої програми «Міжнародна економіка» пишеться українською мовою обсягом 20–25 сторінок друкованого тексту.

Мета підготовки звіту має відображати результат навчання, отриманого здобувачем вищої освіти в результаті практики. Формулювання мети зазвичай починається словами «опанувати», «з'ясувати», «виявити ступінь відповідності», «проаналізувати і узагальнити досвід», «виявити можливості використання в подальшій діяльності» та ін.

Завдання виробничої практики формулюються відповідно до послідовності вирішення питань, визначених програмою виробничої практики. Приклади формулювання змісту завдань: «вивчити...», «виявити...», «дослідити...», «критично оцінити...», «визначити...», «розробити...», «обґрунтувати...», «перевірити...» тощо.

Об'єктом виробничої практики є певний вид господарської і комерційної діяльності, що відбувається у сфері міжнародного бізнесу.

Предметом є господарська і комерційна діяльність суб'єкта міжнародного бізнесу, визначеного як база практики здобувача вищої освіти.

Методи дослідження перелічуються відповідно до факту їх використання.

Інформаційною базою, на основі якої складається звіт, є бухгалтерська, статистична, фінансова звітність компанії, законодавчі та нормативні документи, наукові публікації у фахових виданнях.

Структура звіту:

- титульний аркуш (додаток В);
- зміст (додаток Г);
- перелік умовних скорочень (за потреби);
- вступ;
- основна змістовна частина (власне звіт про виконану роботу);
- висновки за результатами практики і пропозиції щодо удосконалення діяльності підприємства, установи чи організації, яка є базою практики;
- список інформаційних джерел;
- додатки.

Основні вимоги до подання інформації в тексті: чіткість, стислість, конкретність, обґрунтованість. Підготовка звіту є індивідуальною роботою кожного здобувача вищої освіти. Звіти, складені колективно, або

з використанням тільки теоретичного матеріалу, до захисту не допускаються.

Зміст містить перелік усіх складових звіту із зазначенням сторінок, на яких розміщується початок відповідного тексту.

Вступ містить: 1) обґрунтування функцій підприємства як суб'єкта сучасних міжнародних економічних відносин; 2) визначення мети і завдання практики; 3) наведення стислої інформації про об'єкт і предмет практики; 4) опис інформаційної бази дослідження.

Основна змістова частина звіту з практики (власне звіт про виконану роботу) має відповідати змісту програми виробничої практики і послідовно висвітлювати всі передбачені розділи. Кожен з розділів відповідно нумерується і повинен починатися з нової сторінки.

Висновки за результатами практики і пропозиції щодо удосконалення господарської діяльності підприємства-учасника міжнародних економічних відносин мають складатися з двох відповідних частин, кожна з яких оформлюється як окремий пункт. Назву пункту розміщують упідбір до тексту без нумерації.

Список інформаційних джерел повинен складатися згідно з вимогами стандарту. Кількість використаних літературних джерел не обмежується.

У розділі «Додатки» розміщують допоміжні матеріали: інформаційні таблиці, рисунки, звітність підприємства та інші матеріали. Додатки включають заповнені й опрацьовані документи. Обсяг розділу за кількістю сторінок не обмежується.

Звіт повинен бути зброшурований, мати наскрізну нумерацію сторінок.

Оформлення звіту

Оптимальний обсяг звіту про проходження виробничої практики – 25-30 сторінок основного тексту (без урахування кількості сторінок, на яких розміщені додатки і список інформаційних джерел).

Оформлення звіту про проходження виробничої практики здійснюється за допомогою комп'ютерного набору тексту на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм) з використанням шрифту Times New Roman текстового редактора Word розміру 14 з полуторним міжрядковим інтервалом. Текст звіту про проходження виробничої практики необхідно друкувати, залишаючи береги (поля). Береги звіту про проходження виробничої практики мають такі пара-

метри: лівий – 20 мм, правий – 10 мм, верхній – 20 мм, нижній – 20 мм. Звіт друкується чорним кольором, без використання кольорових вставок і виділень (зазначене також стосується рисунків і таблиць). Шрифт має бути чітким, середньої жирності, однакової щільності.

Заголовки структурних частин звіту про проходження виробничої практики, такі як «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ», «СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами посередині симетрично до тексту. Кожен із названих вище розділів починають з нової сторінки. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Відстань між заголовком і текстом повинна дорівнювати 2 інтервалам. Кожна складова звіту про проходження виробничої практики повинна починатися з нової сторінки.

Порядок нумерації і правила оформлення таблиць, ілюстрацій і формул

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака «№».

Враховується у загальну нумерацію сторінок, але не нумерується титульний аркуш. Інші сторінки підлягають нумерації. Номер проставляють у правому верхньому куті стандартного аркуша без крапки в кінці.

Такі структурні частини звіту про проходження виробничої практики як зміст, перелік умовних скорочень, вступ, висновки та пропозиції, інформаційних джерел не мають порядкового номера. Тобто, не можна застосовувати форму запису: «1. ВСТУП» або «РОЗДІЛ 6. ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ». Під час нумерації інших частин роботи, номер розділу розмішують після слова «РОЗДІЛ». Наприклад, «РОЗДІЛ 1». Після номера розділу крапка не ставиться.

Ілюстрації (схеми, графіки тощо) і таблиці мають подвійну нумерацію. Наприклад, «Рисунок 1.2 – Система...» або «Таблиця 3.2 – Модель управління...», що потрібно розуміти як другий рисунок, розміщений у першому розділі звіту про проходження виробничої практики, або друга таблиця, розміщена у третьому розділі. Таблиці і рисунки необхідно подавати у звіті безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Приклади оформлення таблиць і рисунків наведено нижче.

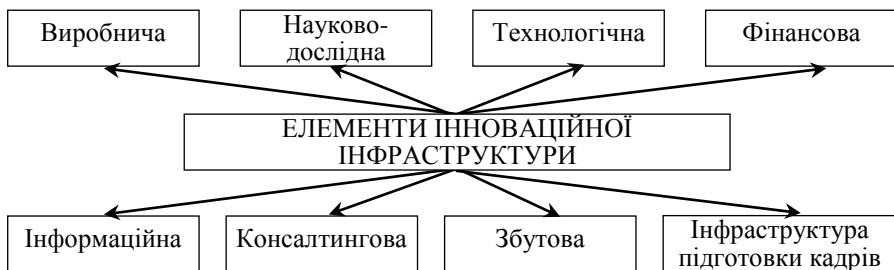

Рисунок 1.1 – Склад інноваційної інфраструктури за основними елементами [84]

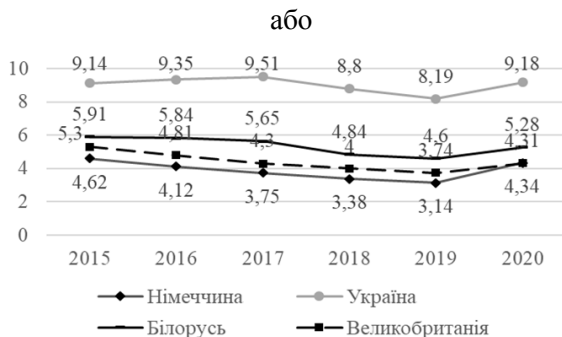

Рисунок 1.2 – Динаміка рівня безробіття країн світу у 2015–2020 роках, %

Джерело: складено автором на основі даних [22].

Аналогічні вимоги існують щодо нумерації і розташування таблиць. Приклад побудови таблиці подано далі.

Таблиця 1.1 – Показники впливу глобалізації на розвиток ринку праці України, 2016–2023 рр. [37]

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Індекс глобалізації, у т. ч.	72,94	73,47	73,65	73,4	74,22	74,58	74,87	74,95
Індекс економічної глобалізації	61,55	62,32	61,84	61,72	63,06	64,05	64,96	66,01
Індекс політичної глобалізації	86,77	87,06	87,19	87,2	89,15	89,37	89,24	88,32
Індекс соціальної глобалізації	70,51	71,02	71,93	71,29	70,45	70,32	70,41	70,38

або

Таблиця 1.2 – Прибуток від діяльності ТНК галузі послуг харчування у 2021–2023 роках, млн дол. США

ТНК	Прибуток, млн дол. США			Абсолютна зміна, млн дол. США	
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2023 рік проти 2021 року	2023 рік проти 2022 року
Starbucks	4 518,0	3 599,0	928,0	-919,0	-2 671,0
McDonald's	5 924,0	6 025,0	4 731,0	101,0	-1 294,0
Yum China Holdings	708,0	713,0	784,0	5,0	71,0
Darden Restaurants	596,0	714,0	-52,0	118,0	-766,0
Chipotle Mexican Grill	176,6	350,0	356,0	-1 192,0	6,0
Yum Brands	1 542,0	1 294,0	904,0	-248,0	-390,0

Джерело: складено автором на основі даних [73].

Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не меншою 10 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Таблицю або рисунок, подані на альбомному листі, розміщують так, щоб її можна було читати з поворотом за годинниковою стрілкою.

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на іншу сторінку. У цьому випадку у перенесеній частині таблиці визначають нумерацію колонок, починаючи з першої. Над перенесеною частиною таблиці з лівого краю таблиці пишуть: «Продовження таблиці 2.1».

У таблиці не повинно бути пустих клітинок. Тому під час її заповнення користуються такими умовними позначеннями:

«...» – дані відсутні;

«←» (тире) – дані не мали місця;

«х» – показник не має сенсу;

«0,0» – дані є, але їх числові значення менше прийнятої у таблиці одиниці точності.

Формули у звіті про проходження виробничої практики (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках. Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів слід подавати безпосередньо під

формулою у тій послідовності, у якій вони наведені у формулі. Подання формули здійснюється у спеціальному редакторі формул Microsoft Equation 3.0. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Двокрапку перед формулою ставлять лише у випадках, передбачених правилами пунктуації: а) якщо у тексті перед формулою є узагальнююче слово; б) якщо цього вимагає побудова тексту, що передує формулі.

Приклад:

Приріст поточної вартості майбутніх доходів унаслідок інвестицій визначається так:

$$V_m = \frac{C_m}{(1 + R_i)^{m+1}} \left[\frac{R_k}{R_i} - 1 \right], \quad (3.2)$$

де V_m – приріст поточної вартості майбутніх доходів;

C_m – розмір інвестицій (втрачених доходів) у період m ;

R_k – норма віддачі всіх інвестицій рівня k .

Правила цитування та посилання на використані джерела

Під час здійснення посилань на першоджерела в тексті, порядковий номер джерела за списком використаних джерел і номера відповідних сторінок, указуються у квадратних дужках. Наприклад: «Як відзначає І. Герчикова, зовнішньоекономічна діяльність ТНК не тільки охоплює експортні операції, але також спрямована на розвиток закордонного виробництва. Це викликає необхідність посилення контролю за виробничо-збутовою діяльністю» [7, с. 478].

Вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться у тій граматичній формі, у якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту, оскільки це викликає зміни його змісту. За потреби вибіркового цитування ставляться три крапки у будь-якому місці цитати (на початку, усередині, у кінці);

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) у разі непрямого цитування (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів, і давати відповідні посилання на джерело.

Посилання в тексті звіту про проходження виробничої практики на таблиці і рисунки є обов'язковим. Формати подання інформації такі:

– «...дослідження дозволило виявити ключові універсальні ознаки глобального менеджменту (рис. 1.2).»;

– «...дослідження дозволило виявити ключові універсальні ознаки глобального менеджменту (рисунок 1.2).»

Так же роблять посилання на таблиці. Посилання на формули здійснюють так: «...у формулі (2.1)». При повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації вказують слово «дивись», наприклад, «дивись таблицю 1.3» або «див. таблицю 1.3).

Порядок оформлення списку інформаційних джерел

Використані джерела включають до загального списку в алфавітному порядку прізвищ авторів або заголовків. Зразок порядку оформлення використаних джерел наводиться в додатку Д.

Порядок оформлення додатків

Кожний додаток починають з нової сторінки. Він повинен мати заголовок, надрукований угорі посередині сторінки, наприклад «Додаток А».

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ї. За додатком Я слідують додатки АА, АБ, АВ.

Розміщені в додатках ілюстрації, таблиці і формули, якщо їх кількість більша, ніж одна, нумерують у межах кожного додатка так: рис. Д. 2 – другий рисунок додатка Д; формула (А. 1) – перша формула додатка А.

2. Захист звіту

До захисту допускаються здобувачі вищої освіти, які представили у повному обсязі звіт і всі документи, що супроводжують процес проходження практики.

Зареєстрований звіт передається на перевірку керівнику практики від кафедри. Після перевірки звіт захищається в комісії. Склад комісії визначає завідувач кафедри з числа викладачів.

Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики, мав серйозні порушення трудової дисципліни, отримав негативний відгук керівника від підприємства про професійну придатність або незадовільну оцінку під час захисту, відрховується з університету за невиконання навчального плану.

Підсумки проходження здобувачами вищої освіти практики обговорюються на засіданні кафедри і протокольно засвідчуються.

3. Критерії оцінювання результатів виробничої практики

90–100 балів (відмінно)

Результати практики оформлені і захищені бездоганно. Ділова характеристика здобувача вищої освіти (практиканта) позитивна. Відповіді на всі питання членів комісії за програмою практики повні і точні.

74–89 балів (добре)

Несуттєві зауваження щодо змісту й оформлення результатів. Ділова характеристика здобувача вищої освіти (практиканта) позитивна. У відповідях на запитання членів комісії з програми практики здобувач вищої освіти демонструє тверді знання, але допускає окремі неточності.

60–73 балів (задовільно)

Несуттєві зауваження щодо змісту й оформлення результатів. Ділова характеристика здобувача вищої освіти (практиканта) позитивна. На запитання членів комісії з програми практики здобувач вищої освіти відповідає невпевнено, припускається помилок, не демонструє твердих знань.

0–59 балів (незадовільно)

Така оцінка виставляється, якщо не виконана програма практики та, якщо здобувач вищої освіти не набув професійних навичок. На запитання членів комісії здобувач вищої освіти не дає правильних відповідей.

Результати захисту звіту з проходження виробничої практики оцінюються з використанням Європейської кредитно-трансферної системи (СКТС) (за шкалою «А», «В», «С», «D», «E», «РХ», «Р»); національної системи («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»); власної системи ЗВО (наприклад, за 100-бальною шкалою); комплексної системи оцінювання.

Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти за результатами захисту звіту про проходження виробничої практики

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС*	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	Відмінно
82–89	B	Дуже добре
74–81	C	Добре
64–73	D	Задовільно
60–63	E	Задовільно достатньо
35–59	FX	Незадовільно з можливістю повторного захисту звіту
0–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики та захистом звіту

* ЄКТС – Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система.

Оцінювання результатів виробничої практики відбувається безпосередньо після завершення практики. Звіт з практики подається на кафедру для реєстрації. Його перевірка здійснюється у семиденний термін. Підсумкова оцінка заноситься до відомості підсумкової успішності та до індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти. Результати оцінювання написання, оформлення та захисту звіту з практики відображаються в листі оцінювання (додаток Е).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України : кодекс України № 2456-VI, поточна редакція від 27.07.2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 01.08.2023).
2. Гетманець О. П., Коробцова Д. В., Єжелій Ю. О. Глобалізація та міжнародна економіка: складність інтеграції ринків та економічні наслідки на рівні країн (український досвід). Академічні Візії, 2023. № 20. URL : <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/456/412> (дата звернення: 01.08.2023).
3. Кодекс законів про працю України : кодекс України № 322-08, поточна редакція від 14.07.2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 01.08.2023).
4. Конференція ООН по торгівлі і розвитку (ЮНКТАД) (United Nations Conference on Trade and Development). URL: www.unctad.org (дата звернення: 01.08.2023).
5. Лазоренко Т. В., Пашук Л. В., Єжелій Ю. О. Проблеми комплексної оцінки впливу глобальних підприємницьких структур на розвиток національної економіки. Економіка. Фінанси. Право: Аналітик. Київ. 2023 № 7. С. 10–16. URL: <http://efp.in.ua/uk/journal-item/354> (дата звернення: 01.08.2023).
6. Митний кодекс України : кодекс України № 4495-VI, поточна редакція від 28.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 01.08.2023).
7. Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) (The Organization for Economic Cooperation and Development). URL: www.oecd.org (дата звернення: 01.08.2023).
8. Офіційний сайт The World Bank Group. URL: www.worldbank.org (дата звернення: 01.08.2023).
9. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду (МВФ) (The International Monetary Fund). URL: www.imf.org (дата звернення: 01.08.2023).
10. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua> (дата звернення: 01.08.2023).
11. Педченко Н. С., Стрілець В. Ю., Франко Л. С., Опанасюк А. О. Інтегральна оцінка ефективності та результативності управління фінансовими ресурсами підприємства. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2020. № 3 (99). С. 39–47.

URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/10376> (дата звернення: 01.08.2023).

12. Податковий кодекс України : кодекс України № 2755-VI, поточна редакція від 28.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 01.08.2023).
13. Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україну : Постанова правління Національного банку від 10.08.2005 р. № 280 від 01.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0947-05#Text> (дата звернення: 01.08.2023).
14. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України № 959-XII від 12.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 01.08.2023).
15. Про інвестиційну діяльність : Закон України № 1560-XII від 10.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 01.08.2023).
16. Тарасенко С. В., Петрушенко Ю. М. Міжнародний бізнес : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2021. 222 с.
17. Цивільний кодекс України : кодекс України № 435-IV, поточна редакція від 10.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 01.08.2023).
18. International Financial Statistics – IMF Data. URL: <https://data.imf.org/?sk=4c514d48-b6ba-49ed-8ab9-52b0c1a0179b> (дата звернення: 01.08.2023).

Додаток В

Зразок титульного аркуша звіту з практики

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

Навчально-науковий інститут денної освіти

Форма навчання денна

Кафедра міжнародної економіки та міжнародних
економічних відносин

ЗВІТ з практики

здобувача вищої освіти 1 курсу
спеціальності 051 Економіка
освітньої програми Міжнародна економіка
ступеня бакалавра

(прізвище, ім'я, по батькові)

База практики _____

Керівники практики

від підприємства, установи, організації

(посада, прізвище, ініціали, підпис)

від кафедри

(посада, вчене звання, прізвище, ініціали, підпис)

Звіт захищено «__» _____ 20__ р.

Оцінка _____

Члени комісії _____

(прізвище, ініціали, підпис)

Полтава 20__

Додаток Г

Зразок змісту виробничої практики

ЗМІСТ*

Вступ.....	3
Розділ 1. Загальна характеристика ПрАТ «ПОЕЗ – КЕРНЕЛ ГРУП»	5
Розділ 2. Характеристика господарських процесів ПрАТ «ПОЕЗ – КЕРНЕЛ ГРУП».....	9
Розділ 3. Організація роботи структурних підрозділів ПрАТ «ПОЕЗ – КЕРНЕЛ ГРУП».....	12
Розділ 4. Міжнародна економічна діяльність ПрАТ «ПОЕЗ – КЕРНЕЛ ГРУП».....	14
Розділ 5. Інноваційна та науково-дослідна діяльність ПрАТ «ПОЕЗ – КЕРНЕЛ ГРУП».....	17
Розділ 6. Інтеграція ПрАТ «ПОЕЗ – КЕРНЕЛ ГРУП» у європейський економічний простір.....	20
Розділ 7. Крос-культурні комунікації в міжнародному бізнесі ПрАТ «ПОЕЗ – КЕРНЕЛ ГРУП».....	23
Розділ 8. Соціальні медіа як спосіб просування бізнесу ПрАТ «ПОЕЗ – КЕРНЕЛ ГРУП» на зарубіжних ринках.....	25
Розділ 9. Сучасні умови конкурентного середовища підприємницької діяльності ПрАТ «ПОЕЗ – КЕРНЕЛ ГРУП».....	28
Висновки та пропозиції.....	30
Список інформаційних джерел	32
Додатки.....	35

* Підприємство (організацію, установу) необхідно конкретизувати, зазначивши його офіційну назву.

Додаток Д

Зразок оформлення списку інформаційних джерел*

Книги

Один автор

1. Стрілець В. Ю. Забезпечення розвитку малих підприємств: теорія, методологія, практика : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2019. 457 с.

2. Артеменко І. А. Теоретичні засади і практика реформувань відносин власності в споживчій кооперації при переході до ринкової економіки : монографія. Полтава : ПУСКУ, 2005. 195 с.

Два автори

3. Туль С. І., Шкурупій О. В. Діджиталізація світового ринку праці : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2020. 302 с.

Три автори

4. Педченко Н. С., Кімуржий М. І., Стрілець В. Ю. Стратегічне управління потенціалом розвитку підприємств житлово-комунального господарства: теорія, методологія, практика : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2020. 271 с.

Чотири і більше авторів

5. Юрченко Т. О., Клименко В. І., Туль С. І., Шкурупій О. В., Флегантова А. Л. Гендерний паспорт міста Полтави. Полтава, 2020. 56 с.

Багатотомний документ

6. Енциклопедія історії України : у 10 т. / ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с.

Матеріали конференцій, з'їздів

7. Артеменко І. А., Луб'янецька А. С. Вплив інноваційної діяльності транснаціональних корпорацій на розвиток світової економіки. *Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи* : матер. IV Міжнар. наук.-прак. інтернет-конф. молодих учених (м. Львів, 28–29 квітня 2021). Львів, 2021. С. 315–316.

8. Сичук Д. Л., Єжелій Ю. О. Розвиток електронної комерції в міжнародному бізнесі: переваги та виклики. Тези доп. XLVI Міжнар. наук. студ. конф. за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2022 рік «Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у XXI столітті» (м. Полтава, 25 квітня 2023 р.). Полтава : ПУЕТ, 2023. С. 154–206.

Словники

9. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. 2-ге вид., оновл. Київ : К.І.С., 2006. 138 с.

Законодавчі та нормативні документи

10. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 01.08.2021 (поточна редакція). № 959-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 01.08.2023).

11. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017–2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. Урядовий кур'єр. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.

Стандарти

12. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).

Дисертації

13. Туль С. І. Трансформація світового ринку праці в умовах діджиталізації : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02 / Донецький національний університет імені В. Стуса. Вінниця, 2019. 279 с.

Автореферати дисертацій

14. Артеменко А. В. Ціннісно-раціональні мегатренди глобального господарства та їх реалізація в інтеграційних процесах (на прикладі пострадянських країн) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02. Харків, 2015. 20 с.

15. Стрілець В. Ю. Забезпечення розвитку малого підприємництва в умовах трансформації національної економіки України : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Суми, 2021. 36 с.

Частина книги

16. Кулик В. А., Карпенко Є. А., Любимов М. О., Артеменко А. В. Децентралізації та створення об'єднаних територіальних громад у Полтавській області як складові успіху інноваційної діяльності. *Маркетингове тестування ринкових перспектив товарних інновацій* : монографія / за заг. ред. Є. І. Нагорного. Суми : Триторія, 2020. 372 с.

17. Гончаренко В. В., Клименко В. І., Пожар А. А. Розвиток кооперативів та міжнародного кооперативного бізнесу в умовах глобалізації. *Глобалізація та регіоналізація як вектори розвитку міжнародних економічних відносин* : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль, Н. А. Казакової. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 540 с.

Статті із продовжуваних і періодичних видань

18. Гончаренко В. В., Пантелеймоненко А. А., Пожар А. А. Китай у глобальному індексі інновацій. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту* : серія «Економічні науки». 2019. № 3-4 (75-76). 272 с.

19. Флегантова А. Л. Державне регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні в контексті можливостей імплементації світового досвіду. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2019. № 2 (27). С. 115–124.

Електронні ресурси

20. Педченко Н. С., Стрілець В. Ю., Франко Л. С., Опанасюк А. О. Інтегральна оцінка ефективності та результативності управління фінансовими ресурсами підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2020. № 3 (99). С. 39–47. URL: <http://dspace.uccu.org.ua/handle/123456789/10376> (дата звернення: 01.08.2023).

21. Deyneka T., Shkurupii O., Pedchenko N., Tul S., Verhal K. Ukraine's global status as an indicator of its current problems and opportunities. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. № 3 (38). P. 427–436. URL: <https://doi.org/10.18371/fcstp.v3i38.237475> (дата звернення: 01.08.2023).

22. Перспективи розвитку світової економіки : інформація офіційного сайту Міжнародного Валютного Фонду. URL: <https://www.imf.org> (дата звернення: 01.08.2023).

* У звіті з виробничої практики інформаційні джерела не групуються за видами, а розміщуються в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

Додаток Е

Лист оцінювання звіту з виробничої практики

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

Критерії оцінювання	Бали
<i>Зміст (до 60 балів)</i>	
<i>Повнота виконання програми практики (60 балів)</i>	
Розділ 1. Загальна характеристика підприємства (організаційно-правова та галузева специфіка діяльності) (до 6 балів)	
Розділ 2. Характеристика господарських процесів підприємства (до 6 балів)	
Розділ 3. Організація роботи структурних підрозділів підприємства (до 6 балів)	
Розділ 4. Міжнародна економічна діяльність сучасного підприємства (до 7 балів)	
Розділ 5. Інноваційна та науково-дослідна діяльність суб'єкта міжнародних економічних відносин (до 7 балів)	
Розділ 6. Інтеграція вітчизняного підприємства у європейський економічний простір (до 7 балів)	
Розділ 7. Крос-культурні комунікації в міжнародному бізнесі (до 7 балів)	
Розділ 8. Соціальні медіа як спосіб просування бізнесу на зарубіжних ринках (до 7 балів)	
Розділ 9. Сучасні умови конкурентного середовища підприємницької діяльності (до 7 балів)	
<i>Оформлення та організація виконання (до 10 балів)</i>	
Відповідність чинним стандартам щодо оформлення звіту з практики загалом (титульний аркуш, зміст, структура, посилання на літературні джерела) (до 4 балів)	
Відповідність чинним стандартам щодо оформлення таблиць, формул і графічних ілюстрацій (до 3 балів)	
Відповідність чинним вимогам щодо оформлення літературних та інших інформаційних джерел (до 3 балів)	
<i>Захист (до 30 балів)</i>	
Повнота і лаконічність висвітлення у доповіді ключових аспектів міжнародної діяльності підприємства – бази практики (до 15 балів)	
Аргументованість і повнота відповідей на додаткові питання (до 15 балів)	
<i>Усього балів</i>	
<i>Оцінка за національною шкалою</i>	
<i>Оцінка за шкалою ECTS</i>	
<i>Підпис членів комісії</i>	

Навчально-методичне видання

ФРАНКО Людмила Сергіївна
ЄЖЕЛИЙ Юрій Олексійович

ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Редагування *Л. М. Діденко*
Комп'ютерне верстання *О. С. Корніліч*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,9.
Зам. № 337/2185.

Видавець і виготовлювач
Полтавський університет економіки і торгівлі
к. 48, вул. Івана Банка, 3, м. Полтава, 36003.
E-mail: pvv.puet@gmail.com.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 8076 від 28.02.2024 р.